

Література:

1. Різанина у Сребрениці. Історія, про яку не варто забувати Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53367876>.
2. Російська колективна провина. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Російська_колективна_провина
3. Чому росіяни мають нести колективну відповідальність за війну. URL: <https://tyzhden.ua/chomu-rosiiany-maiut-ponesty-kolektyvnu-vidpovidalnist-za-vijnu/>
4. Чому всі росіяни мають нести відповідальність за війну в Україні. URL: <https://ukrainer.net/vidpovidalnist-rosiyan/>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-393-4-35>

**THE PROBLEM OF PRESERVING THE TRAUMATIC
EXPERIENCE OF THE WAR IN THE COLLECTIVE MEMORY
OF UKRAINIANS. LESSONS FROM THE MASSACRE IN LESSONS
FROM THE MASSACRE IN SREBRENICA**

**ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ
ВІЙНИ У КОЛЕКТИВНІЙ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦІВ.
УРОКИ РІЗАНИНИ В СРЕБРЕНИЦІ**

Sheremey V. S.

*Master of the V course
at the Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics
and Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Шеремей В. С.

*магістр V курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Gopaidoshko I. V.

*Master of the V course at the
Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics
and Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Гопайдошко І. В.

*магістр V курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Matveeva I. G.

*Bachelor of the third year of the
Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics and
Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Матвеева І. Г.

*бакалавр III курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Відповідальність є вагомою цінністю у суспільстві, яка виступає моральним компасом для багатьох поколінь. Відповідальність – цінність, що має універсальний характер, тому її можна застосовувати до суспільства, нації та держави. Вперше, колективну відповідальність як філософську категорію запровадили відомі філософи: Карл Ясперс та Карл Юнг, що розглядали її як форму колективної провини німецького народу за злочини нацистської Німеччини [2]. Пересічні німці намагалися зняти з себе особисту відповідальність за злочини гітлерівців і виставляли себе жертвами влади. Насправді, колективна відповідальність німців стикнулася з новою реальністю, де громадяни стали співучасниками нацистських злочинів. До такого сценарію німецьке суспільство не було готовим [2].

Переживаючи травматичний досвід війни, українці повинні збагнути власну відповідальність за збереження історичної пам'яті про героїзм воїнів для прийдешніх поколінь, а історична пам'ять, як відомо, є частиною колективної [1]. Людям властиво забувати чи відгороджуватися від травматичних подій, щоб зберегти власну психіку від потрясінь чи стресів. Частина суспільства, щоб не травмуватися, абстрагується від війни: не слухає новини з фронту, не стежить за подіями. В цьому криється велика небезпека «забуття» і життя в паралельній реальності тих українців, хто боїться відповідальності.

До прикладу, навесні 2022 року всі шпальта українських та іноземних видань майорили заголовками про «Азовсталь», героїчну оборону Маріуполя та полонених бійців АЗОВу, яких катували і знищували росіяни. Зараз актуальність цієї теми помітно пішла на спад. Життя сотень бійців, які ще знаходяться у полоні, є у страшній небезпеці, а також у небезпеці й пам'ять про полеглих героїв Маріуполя, які віддали своє життя за Україну [4]

Насправді, відповідальні громадяни повинні мати відповідальність за збереження травматичних подій в історичній та колективній пам'яті [1], хоча свідкам війни, а особливо сім'ям загиблих чи полонених героїв, дуже важко і боляче. Чому ж так важливо, щоб героїзм і травматизм війни були збережені в колективній свідомості?

Поняття «колективна пам'ять», за загальним визначенням, – це знання та інформація, які поширюються між двома або більше членами соціальної групи. 1930 р. французький соціолог Моріс Альбакс визначив соціальну природу індивідуальної пам'яті у праці «Колективна пам'ять», яка була опублікована в 1950 році, уже помертвом. Науковець запропонував новий соціальний конструкт – колективна пам'ять, який може спільно використовуватися та передаватися і побудований за допомогою великих чи малих соціальних груп. Прикладами таких груп можуть бути уряд, держава чи масова культура. Можна провести

паралель між колективною пам'яттю та пам'яттю людини, яка краще пригадає образи, ніж слова, але також демонструє основні відмінності і особливості власної пам'яті [5].

Колективна пам'ять української нації будується на фундаменті історичної та особистої пам'ятей. Українці несуть відповідальність за збереження подій війни для того, щоб прийдешні покоління мали справжню картину і знали правду про ці події задля того, щоб це ніколи не повторилося в майбутньому [3]. Звичайно, що громадяни хочуть втекти від травматизму подій, забути чи проігнорувати події про загибель воїнів, – так влаштована людська психіка і свідомість, головне завдання якої – вижити. Українці повинні бути відповідальними не тільки за фізичне виживання під час війни, а й також за збереження свого морального і духовного здоров'я. Концепт ментального здоров'я, виражений у простому запитанні «як ти?» покликаний не просто до виживання нації у складних, травматичних досвідах війни, а й до збереження «людського обличчя» і цінностей, важливих для суспільства.

Громадськості через медіа обов'язково потрібно пригадувати ті травматичні події, які вона вже встигла забути. Також небезпечно забуття подій першого етапу війни 2014 року та окупації Криму. У цих травматичних подіях є свої герої, які заслуговують на особисту, історичну і колективну пам'ять нації. Багатьох нащадків дратуватиме те, що ми часто вшановуємо драматичні, а не радісні сторінки історії, проте маємо пам'ятати: наша колективна відповідальність не має права на забуття, навіть, якщо нам сумно і боляче.

В травматичному досвіді війни великим історичним уроком може стати югославські війни, а саме різанина в Косово. Під час розпаду Югославії відбувалися військові конфлікти в державах, що входили до її складу. Цієї ситуацією скористалися серби, які вирішили покарати боснійських мусульман та організувати етнічну чистку. Було вбито близько 8 тис. мирних осіб. Різанина в Сребрениці свідчить про те, що травматичний досвід з часом може тільки посилюватися.

Позиція Сербії вже багато років полягає у визнанні масового вбивства у Сребрениці, проте не геноциду. У березні 2010 року парламент Сербії ухвалив Декларацію про Сребреницю, в якій попросив вибачення у родичів жертв за те, що країна не запобігла масовому вбивству. Сербія зобов'язалася знайти і віддати до суду тих, хто скоїв злочин. Проте боснійські мусульмани залишилися невдоволеними, оскільки в документі не було терміну геноцид [6]. Ця ситуація нагадує боротьбу українців за визнання геноцидом Голодомору та теперішньої війни. Варто також після перемоги домогтися покарання всіх військових злочинців. Досвід югославських воєн свідчить про те, що не всі військові

злочинці отримали справедливі покарання. Нам варто зберігати пам'ять про трагічні події задля справедливості для прийдешніх поколінь.

Література:

1. Гирич І. Історична і колективна пам'ять: що це? URL: <https://www.i-hyrych.name/Misc/Rethinking/NationalMemory.html>.
2. Колективна відповідальність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/https://uk.wikipedia.org/wiki/Колективна_відповідальність.
3. Колективна пам'ять в Україні – хто, як та навіщо з нею працює? URL: <https://suspilne.media/culture/523061-kolektivna-pamat-v-ukraini-hto-ak-ta-naviso-z-neu-pracue/>.
4. Колективна пам'ять як основа консолідації українства. <http://ukrbulletin.univ.kiev.ua/Visnyk-18/19.pdf>.
5. Колективна пам'ять. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Колективна_пам'ять.
6. Різанина у Сребрениці. Історія, про яку не варто забувати Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-53367876>.